

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра української мови та літератури

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В
СТАРШИХ КЛАСАХ І ВИЩІЙ ШКОЛИ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів ступеня вищої

освіти _____ **магістр** _____

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта (українська мова та література)

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації _____

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ української мови та літератури

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Лапушкіна Н.П. к. філол. н., доцент кафедри української мови та літератури;

Лисенко Н.В., к. філол. н., доцент кафедри української мови та літератури.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Суровцева Р.Ф. к. пед. н., професор Краматорського економіко-гуманітарного інституту

Рубан А.А. к. філол. н., доцент кафедри російської мови та літератури

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

« 17 » _____ лютого _____ 2016 р.

протокол № 2

Проректор з науково-педагогічної
роботи _____

С. О. Чайченко

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Методика навчання української, зарубіжної літератури в старших класах і вищій школі» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальністю «014 Середня освіта (українська мова та література)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи проведення різних видів навчальних занять, організації самостійної роботи здобувачів та розробки навчально-методичної документації.

Міждисциплінарні зв'язки з курсами загальногуманітарного, психолого-педагогічного, літературознавчого і лінгвістичного циклів.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Своєрідність методики викладання літератури в старшій школі.
2. Організація навчального процесу викладання літературознавчих дисциплін у вищій школі.
3. Методичні основи викладання дисциплін літературознавчого циклу.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методика навчання української, зарубіжної літератури в старших класах і вищій школі» є підготувати здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності – викладання літературознавчих курсів у вищій школі, освітніх закладах нового типу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика навчання української, зарубіжної літератури в старших класах і вищій школі» є :

– розширити і поглибити знання майбутніх педагогів-україністів у галузі методики викладання української, зарубіжної літератури на основі досягнень філологічної та педагогічної науки, новаторського досвіду вчителів, викладачів філологічних дисциплін вишу;

– проаналізувати актуальні проблеми методики викладання української, світової літератури на сучасному етапі;

– з'ясувати зміст і структуру циклу літературознавчих дисциплін у виші, поглибленого курсу української та світової літератури в інноваційних закладах;

– сприяти набуттю вмінь планувати, організовувати і аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять, використовувати найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку здобувачів;

– набути початкового досвіду ведення науково-методичної роботи, дослідно-експериментальних форм педагогічної діяльності.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

– базові уявлення про лінгвістичні методи дослідження, розуміння загальнонаукових термінів та понять;

– володіння методами дослідження та аналізу лінгвістичних понять та закономірностей;

– знання системи української мови та закономірностей її функціонування;

– здатність реалізувати отримані знання в професійній діяльності на практиці;

– здатність використовувати теоретичні знання лінгвістичних дисциплін для вирішення практичних завдань;

– сенситивність до можливостей адаптації матеріалу відповідно до умов загальноосвітніх навчальних закладів;

– уміння застосовувати різні методичні ситуації в залежності від навчального контексту.

спеціальні:

– здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі філології;

– здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички в галузі філології та методики викладання української мови;

– здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теоретичних філологічних дисциплін;

– здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі філологічних наук;

– здатність поєднувати практичну і професійно-педагогічну цілі з реалізацією виховної загальноосвітньої та розвиваючої функції;

– здатність та готовність реалізувати одержану підготовку в своїй майбутній діяльності;

– здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 150 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Своєрідність методики викладання української літератури в старшій школі

1.1. Актуальні питання організації літературної освіти.

Мета і завдання базової та профільної літературної освіти. Роль елективних курсів у системі профільної освіти. Мотивація вивчення літератури в старшій профільній школі та роль діагностики читацьких уподобань учнів.

Особливості сприйняття старшокласниками уроків літератури Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення літератури в старших класах.

1.2. Основи шкільного курсу української літератури

Зміст і структура шкільного курсу української літератури (старша школа). Особливості поглибленого вивчення української літератури в навчальних закладах гуманітарного спрямування. Програми з української літератури: структура та зміст. Старша школа. Навчальна література: вимоги до підручника та його варіанти.

1.3. Шкільний курс світової літератури

Зміст і структура шкільного курсу світової літератури (старша школа). Структура змісту і принципи побудови навчальних програм та підручників зі світової літератури (старші класи). Взаємозв'язок етапів вивчення світової літератури в середніх і старших класах. Своєрідність методики викладання світової літератури у профільній школі. Українсько-зарубіжні зв'язки у курсі «Світової літератури» в українській національній школі

1.4. Методичні шляхи організації викладання літератури в школі.

Основні вимоги до сучасного заняття з української, світової літератури у старшій школі та умови його удосконалення. Специфічні форми уроків літератури у старшій школі. Урок-дослідження, урок-дискусія, семінар. Організація та зміст факультативних занять з української літератури. Проблемність на заняттях з літератури як принцип сучасного прочитання літератури в школі. Вивчення художнього твору та літературного процесу на уроках літератури. Вступні заняття. Оглядові теми на уроках літератури у старших класах. Аналіз художнього твору у старших класах. Методичні форми й прийоми роботи над образом-персонажем. Вивчення мови художнього твору. Методика вивчення сучасної літератури у старших класах. Підсумкові заняття. Вивчення біографії письменника. Інноваційні технології викладання літератури у старшій школі. Тестові технології та підготовка до ЗНО. Позакласна робота та факультатив із літератури.

Змістовий модуль 2. Організація навчального процесу викладання літературознавчих дисциплін у вищій школі

2.1. Система і зміст вищої освіти в Україні.

Поняття системи вищої освіти. Види освітньо-кваліфікаційних рівнів і вищих навчальних закладів. Особливості університетської освіти. Педагогічний університет. Організація навчального процесу у виші.

2.2. Організація навчального процесу в системі підготовки вчителів-словесників.

Навчально-методичний комплекс навчальних дисциплін «Історія української літератури», «Історія світової літератури». Навчальна і робоча програма навчальної дисципліни – структура і порядок розроблення. Інформаційно-методичне забезпечення технологій навчання. Організація праці викладача. Організація аудиторної роботи зі здобувачами. Кураторство.

Змістовий модуль 3. Методичні основи викладання дисциплін літературознавчого циклу

3.1. Методика проведення навчальних занять з літературознавчих дисциплін.

Сучасне заняття з літератури у виші: вимоги та перспективи. Методи і прийоми навчання на заняттях літератури у вищій школі. Форми лекційних навчальних занять з літературознавчих курсів і методика їх проведення. Практичні заняття з літературознавчих дисциплін. Види семінарів з літературознавчих дисциплін. Місце і завдання практик у професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника.

3.2. Методичні аспекти викладання теоретико- та історико-літературних курсів і спецкурсів.

Особливості, зміст і структура курсів української, світової літератури у виші. Методичні аспекти викладання теоретико-літературних дисциплін. Методичні аспекти викладання курсу «Історія української літератури».

Методика викладання курсу «Історія світової літератури». Методичні аспекти і проблеми викладання курсу української народної творчості. Специфіка викладання курсу «Літературне краєзнавство» Організація та зміст спецкурсів з літературознавчих дисциплін. Методика вивчення сучасної української літератури на заняттях у вищій школі.

3.3. Організація самостійної роботи здобувачів та технології оцінювання.

Самостійна робота здобувачів: сутність, організація, контроль; основні функції самостійної роботи. Науково-дослідницька діяльність здобувачів-філологів у процесі вивчення літератури. Види та форми оцінювання навчальних досягнень здобувачів-філологів.

3. Рекомендована література

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навч. посібник / Л.В. Артемова. – К.: Виш школа, 2008. – 210 с.

2. Бондаренко Л. Методика організації рольової гри «Урок літератури» для студентів-філологів (із досвіду роботи) / Лідія Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 5. – С. 42–43.

3. Бондаренко Ю.І. Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи : монографія / Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. Гоголя, 2009. – 351 с.

4. Вітвицька С.С. Інноваційні педагогічні технології в підготовці вчителів / С.С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету. Вип. 43. Педагогічні науки. – Житомир, 2009. – С.45–48

5. Денискіна Л. Науковий простір філолога: етичний вимір / Л. Денискіна // Дивослово. – 2010. – № 12. – С. 2–5

6. Дроздова І. П. Методика викладання, педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник / І.П. Дроздова. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 142 с.

7. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: монографія / Ж. В. Клименко. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – 340 с.

8. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ualib.com.ua/br_4068.html

9. Куцевол О. М. Генеза проблеми методичної творчості вчителя української літератури в науковій спадщині професора Ніли Волошиної / Ольга Куцевол // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми: Зб. наук. праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. М. – К.: Пед. думка, 2015. – С. 198–208.

10. Куцевол О.М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія): навчальний посібник / О.М. Куцевол. – К.: Освіта України, 2009. – 464 с.

11. Мацевко-Бекерська Л. Методика викладання світової літератури : навчально-методичний посібник / Лідія Мацевко-Бекерська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 320 с.

12. Медведєва Т. Організація проєктивного вивчення літературного матеріалу у старших класах. / Т. Медведєва // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 5. – С. 25 – 28.

13. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах / Л.Ф. Мірошниченко. – К.: Вища школа, 2007. – 415 с.

14. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник / В.М. Нагаєв. – К.: Центр учбової літ-ри, 2007, – 232с.

15. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ : монографія / Н.М.Остапенко. –Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2008. –330 с.

16. Рогозіна О. Методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців засобами новітніх інформаційних технологій / О. Рогозіна // Проблеми

підготовки сучасного вчителя :збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н.С. (гол. ред.)та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2013. – Випуск 8.– Частина 1.– С.143–146.

17.Семенов О. Формування культури педагогічного спілкування майбутнього вчителя-словесника засобами української літератури / О. Семенов // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 7. – С. 51–55.

18.Сиротенко В. Ішутіна Е. Тестування як вагомий компонент в організації та здійсненні інтерактивно-дистанційного навчання / В. Сиротенко // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць / [За аг. ред.. проф.. В.І. Сипченка]. – Вип. LXIX. – Слов'янськ : ДДПУ, 2014. – С. 54–57.

19.Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч. посібник / О. Січкарук. – К.:Виш школа, 2006. – 84 с.

20.Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник / Г.Л. Токмань. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 312 с.

21.Токмань Г. Самостійна робота студентів з методики викладання української літератури в школі / Г. Токмань // Дивослово. – 2006. – № 12. – С. 23 – 26

22.Халін В. Методика викладання української літератури та її місце у формуванні художнього сприймання студентів-філологів / В. Халін // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 5. – С. 26–27

23.Чернілевський Д.В., Томчук М.І. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посібн / Д.В. Чернілевський. – Вінниця: Вінн. соц.-екон. ін.-тут Ун-ту "Україна", 2006. – 402 с.

24.Штейнбук Ф.М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: навчальний посібник / Ф.М. Штейнбук. – К.: Кондор, 2007. – 316 с

Програми та нормативні документи:

25. Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Природничо-математичний, технологічний, спортивний напрями. Рівень стандарту / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко – керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. – К.: Грамота, 2011

26. Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний напрями. Академічний рівень / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. — К: Грамота, 2011

27. Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям Профільний рівень / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко — керівник авторського колективу: Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. — К: Грамота, 2011

28. Українська література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Академічний(стандарту) рівень / Укладачі: М.Г. Жулинський, Г.Ф. Семенюк та ін. – К.: Грамота, 2009. – 88 с.

29. Українська література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям (профіль української філології). Профільний рівень / Укладачі: М.Г. Жулинський, Г.Ф. та ін.. – К.: Грамота, 2009. – 180 с.

30. Концепція профільного навчання в старшій школі // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.licasoft.com.ua/> // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – №11. – С. 2-5

31. Концепція літературної освіти // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/>

32. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української та зарубіжної літератури // Дивослово. – 2008. - № 8. – С. 19.

33. Організація освітнього процесу у ВНЗ (імплементція положень Закону України „Про вищу освіту”): посібник для керівників структурних підрозділів ВНЗ / [редактор-упорядник О.Г.Набока.] – Слов’янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. – 245 с.

34. Положення про навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни в державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет». - Слов’янськ. – 2012. – 10 с.

35. Курсові, дипломні, магістерські роботи з української та зарубіжної літератур і вимоги до них: Навчально-методичний посібник / Уклад.: З.О.Клименко, В.М. Разживін, В.С. Щербатюк. – Слов’янськ: СДПУ, 2011. – 45 с.

36. Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kadrovik01.com.ua/regulations/2336/2397/394625/>

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання – екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- усні опитування на практичних,
- імітація та представлення планів-конспектів,
- письмові екзаменаційні завдання.